

Máramarosi kalandozások

2022. május 19-22. között iskolánk 8. d osztályos tanulói a Határtalanul program keretében egy felejthetetlen kiránduláson vehettek részt.

1. nap: Utazásunkat a Partiumban, **Nagykároly** városában kezdtük, amely a történelmi Szatmár vármegyéhez tartozott, ma pedig a romániai Szatmár megye egyik patinás városa. Az egykor színmagyar város lakosságának 60%-a még magyarnak vallotta magát a 2011-es népszámláláskor. A város nevezetessége a Károlyi grófi család neogótikus, neobarokk stílusban épült kastélya és hatalmas parkja, amelyben több száz évet is megélt fa található. A park a helyiek kedvenc pihenő helye. Mi is sétáltunk az árnyas fák alatt, hallgattuk a szökőkút csobogását és beszélgettünk a fiatalokkal. A város egykori Aranyszarvas fogadóiban ismerkedett meg Petőfi Sándor és Szendrey Júlia egy 1846 őszen tartott megyebálon. A két fiatal egymásba szeretett, és egy év múlva már össze is házasodtak.

A Károlyi-kastély bejárata előtt

A Károlyi- kastély

A következő város **Szatmárnémeti** volt, amelynek már csak mintegy 37%-a magyar. A városban jól megférnek egymás mellett a különböző felekezetek. A reformátusok temploma a híres Láncos templom, mellette a Református Főgimnáziumban magyar anyanyelven tanulhatnak a diákok. Innen nem messze található az Urunk mennybemenetele, ismertebb nevén a Nagytemplom, amely a római katolikusok temploma, de van itt magyar színház is, amely az Északi Színház nevet viseli és tűzoltó torony is, amelyre 175 lépcsőfokon lehet feljutni, ha gyönyörködni akarunk a város panorámájában. Mondanom sem kell, hogy mi bevállaltuk. Megérte. A Vécsey-ház szintén magyar vonatkozású, hiszen a Rákóczi szabadságharcot lezáró békét azon a helyen írták alá, ahol most ez a ház áll. Ma szépművészeti kiállítás található benne.

Szatmárnémeti Északi Magyar Színház

2. nap: A szállásunk **Koltón** volt, ahol Petőfi Teleki Sándor gróf vendégeként a mézesheteit töltötte hitvesével, Szendrey Júliával 1847. szeptember 9-től október 20-ig. A gróf nagylelkűen átadta a kastélyát az ifjú párnak, a cselédek is elküldte, persze a szakácsot nem, és ő maga is elköltözött erre az időre a nagybányai házába. Itt született a világirodalom egyik legszebb szerelmes verse, a Szeptember végén. A kastély ablakából mi is láttuk a Bérci tetőt, de már nem takarta hó május lévén. A parkban a régi somfa alatt állott egy kőasztal, ahol a költő verseket írt. Torák Karina előadásában mi is meghallgattuk a Szeptember végén című verset. Koltói tartózkodása alatt 28 vers született. A kastély ma múzeum, amelyet romos állapotából 2018-ban gyönyörűen felújítottak, és Petőfi emlékének szenteltek. A másik kastélyban egykor a cselédek laktak. Mellesleg ez az épület is gyönyörű. Az emeletre vezető

falépcső és a díszesen faragott famennyezet eredeti. Ma itt működik a Petőfi Sándor Általános Iskola. 10-12 magyar gyerek tanul egy-egy osztályban. A tanáraik nagy szeretettel oktatják őket. Minden év szeptemberében megtartják a Magyar lélek ünnepét, amelyen a diákok a falu lakosaival közösen magyarságukról és Petőfiről emlékeznek meg. A mi nyolcadikosainkkal egyből megtalálták a közös nyelvet, ami természetesen a foci volt. Talán napestig is rúgták volna bőrt, ha nem kellett volna felkerekednünk, hogy megcsodáljuk Máramaros egyik természeti csodáját, a Lóhavasi-vízesést.

Petőfi Sándor és Szendrey Júlia szobra a koltói Teleki kastély parkjában

Közös foci a koltói Petőfi Sándor Általános Iskola diákjaival

A **Lóhavasí- vízésés** nyolevan méter magasról zúdul alá a Radnai-havasokból, amelyet az ott összegyűlt hó táplál, hogy aztán az Iza folyó vize elvigye a Tiszába. A Radnai-havasok és a Máramarosi- havasok a Keleti- Kárpátok hegyvonulatai. Itt található a Nagy- Pietrosz csúcs is, amit akkor, a „kis magyar világban”, amikor egy rövid időre visszakerült Észak-Erdély

Magyarországhoz, Horthy- csúcsnak nevezték. 16 salgótarjáni levente lelte itt halálát egy lavinaomlás következtében 1944. január 13-án, amikor már csak 100 méterre voltak a csúcstól. Idegenvezetőnk, Kincze Feri bácsi, aki még hetven évesen is járja a hegyeket, elmesélte, hogy a vízesés neve onnan ered, hogy a tisztáson legelő lovak megriadtak a nyári zivatartól és a villámlástól. Egy részük (15 ló) a szakadék felé rohant, és beleesett. A vízesés májusban a legszebb, mert bőségesen táplálja az olvadó hó. Nekünk csodaszép látványban volt részünk, mert szikrázóan sütött a nap, az egész vízesést elárasztotta a fény, amelynek a felső része gyakran ködbe burkolózik.

A Lóhavas vízesés

Az odafelé vezető úton megálltunk **Barczánfalván**, ahol egy lélegzetelállítóan szép ortodox kolostor található, amelyeknek épületei a máramarosi román faépítészet remekei. Az itt készült képek ennek a csodaszép világnak csak egy kis részét adják vissza. A kolostorba egy díszesen faragott kapun lehet bejutni, amely jellegzetes ezen a vidéken, és emlékeztet a székelykapukra, de errefelé ezek nagyobbak, a faragások domborműveket tartalmaznak, nem vésettek, mint a Székelyföldön. Az épületek fából készültek egyetlen vasszög felhasználása nélkül. A fagerendákat gazdagon faragott oszlopok tartják, a magas tetőket faszindellyel fedik. Persze ma már többnyire elbontják ezeket a régi házakat, és újabbakat, modernebbeket, nagyobbakat építenek, amelyekhez még itt-ott tartozik egy-egy díszes kapu vagy egy szépen faragott faerkély. Az itteni ügyes kezű fafaragók messze földön híresek, még Nyugat-Európába is elviszik őket, hogy ilyen gyönyörű épületeket alkossanak. Sajnos, nincs olyan

család, amelynek legalább egy tagja ne dolgozna külföldön: Franciaországban, Spanyolországban vagy Olaszországban. Szinte csak látogatóba jönnek haza évente néhány hétre. Akik itt maradtak, főleg turizmusból és pálinkafőzésből élnek. Az állattenyésztés a rendszerváltás után szinte teljesen megszűnt, amely régen a fő megélhetési forrást jelentette. Máramaros vármegye sohasem volt magyar többségű. Ma is csak a lakosságnak mintegy 9 %-a magyar. IV Béla királyunk a tatárjárás után behívta a román pásztorokat, akik itt megtelepedtek és sikerrel védték az északi határokat hol a tatároktól, hol más hódítani vágyóktól. A történelmi Máramaros vármegye székhelye Máramarossziget volt, ez a város most a Tisza innenső partján, az ukrán határnál fekszik. A megye egy része most Ukrajnához tartozik. A megyeszékhely Nagybánya lett, amely régen Szatmár vármegyéhez tartozott. A határmódosítások következtében a romániai megyék határai is kicsit máshol húzódnak, mint az egykori magyar vármegyéké.

Barczánfalvai ortodox kolostor

3. nap: **Aknasugatag** évszázadokkal ezelőtt egészen a rendszerváltásig sóbányászatáról volt híres Aknaszlatinával együtt, amely a Tisza túloldalán innen 15 km-re található, csak hogy mivel a Tisza határfolyó lett Ukrajna és Románia között, Ukrajnához tartozik. Ma már itt nincs sóbányászat. A bányák beomlottak. A vízbetörés miatt az aknák helyén ma már tavak vannak. Sehol a világon nincs olyan tó vagy tenger, amelynek ilyen magas lenne a sótartalma. Egy liter víz súlya 1 kg 80 dkg! A Holt-tenger sótartalma is csak 28%, a szovétai Medve- tó,

amely körül üdülőövezetet alakítottak ki, is csak 8% sót tartalmaz. Mintha el lenne átkozva ez a hely! Szinte nem illik a környező, szép, rendezett települések sorába. Félbehagyott, átgondolatlan, tájba nem illő, igénytelen épületek, siralmas infrastruktúra, lepukkant strandok. Talán majd egyszer valakik rájönnek, mekkora kincs rejlik ezekben a sós tavakban. A településen még 1910-ben szinte csak magyarok éltek. Az 1800 lakos 90%-a magyar, vagy elmagyarosodott német és lengyel sóbányász volt. A bányák bezárása után nem volt munkalehetőség, a bányászok elmentek, mert itt nem volt más megélhetés. Ma mindössze 150 magyar él itt, akik nagyrészt idősek.

Aknasugatag: Öreg-tó

Máramarossziget neve nagyon beszédes, hiszen a Tisza, az Iza folyók és a Róna-patak által határolt szigeten fekszik. Egykor virágzó fa- és sókereskedelmi központ volt magyar többségű lakossággal és jelentős zsidó népességgel, akik az oroszországi pogromok elől menekültek a Monarchia területére. Az első világháború idején a lakosság 45%-a zsidó volt, a városban 6 zsinagóga működött, a zsidó közösség azonban Észak-Erdély és Kárpátalja visszacsatolása után szinte teljesen eltűnt a városból, Auschwitzba deportálták őket, ahol nagy részük odaveszett, ma mindössze száz zsidó él a városban. A zsinagógákat lerombolták, ma már csak egy áll. A város, mivel a határhoz közel fekszik, nem esett az átgondolatlan szocialista iparosítás áldozatául. Megőrizte kisvárosias báját, a régi épületek (sajnos omladoznak) és az utcák ugyanolyanok, mint száz éve. Örömmel tapasztaltam, hogy már elindult valami. Egy utcát a mai kor elvárásainak megfelelően újítottak fel, sétáló utcát alakítottak ki, szépen, ízlésesen kifestették az épületeket. A magyar emlékek a templomok (református és katolikus) és a sóhivatal egykori épülete. 41000 lakosának mindössze 16%-a magyar.

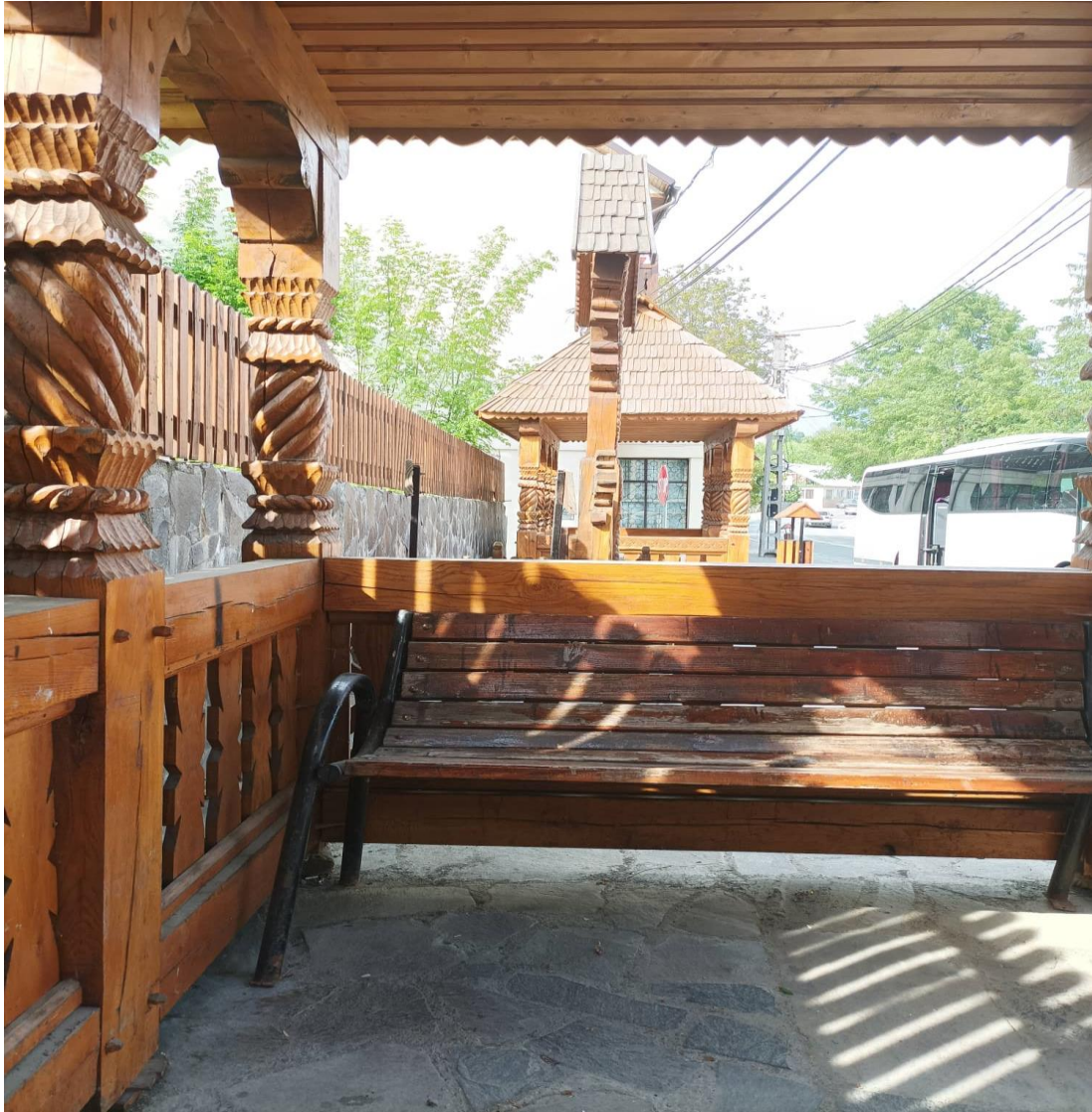

Máramarosszigetről a szállásunk felé megálltunk a krácsfalvai pizstrángosnál. Ez egy étterem, ahol a helyi pizstrángos tóból kifogott pizstrángot megsütik és frissen tálalják. A tavat egy kisebb vízesés táplálja. A sült pizstrángot a vízesés zúgását hallgatva fogyaszthatjuk el.

Krácsfalva Pizstrángos vendéglő

Desze egy 1690-ben épült ortodox fatemplomáról híres, de gyönyörűek a faragott kapuk és a fatornácos házak is. Itt még a buszmegálló is díszesen faragott! Az emberek kedvesek, segítőkészek. Dolgos hétköznapjaik ritmusát nem zavarja meg a rohanás.

Buszmegálló Deszén, ahol jólesett megpihenni mielőtt felmentünk a hegyre, ahol megnéztük a Szent Piroska fatemplomot

4. nap: Nagybánya volt utunk utolsó állomása. A középkorban a város nemesfém bányászatáról volt híres. Ma a lakosságnak csak mintegy 10%-a magyar. 1910-ben még a lakosság 80%-a magyar volt. Ma ez az arány a szocialista iparosításnak és az etnikai összetétel mesterséges megváltoztatásának köszönhetően lakossága 13000-ról 123000-re duzzadt, melyből 80% román. Itt is kerestük a magyar múlt emlékeit szorgalmasan, amelyeket némi keresgélés után meg is találtunk. A középkorban nemesfém bányászatáról volt híres a város. Az egykori pénzverde épülete még ma is áll, ahol zsidó múzeum működik. Az 1386-ban épült gótikus székesegyháznak már csak a tornya áll. Ez a Szent István-torony. Nem messze innen található a Szentháromság katolikus templom. Petőfi is járt Nagybányán, amikor útban Koltó felé az esküvője napján eltörött a kocsikereke és az éjszakát hitvesével az Aranyszarvas- fogadóban kellett töltenie. Ezt egy tábla is jelzi az épületen. Elég cseles módon az első emelet magasságában helyezték el, hogy ne lehessen egyből észrevenni, a jó ég tudja, miért. Ma már bezártak a nemesfém bányák és a fémeket feldolgozó szocialista nagyüzem is, amelynek a cianid tartalmú zagyártározója 2000. január 30-án átszakadt, és a mintegy százezer köbméter cianid és nehézfém tartalmú szennyvíz a Lápos, a Szamos és a

Tisza folyókba ömlött hatalmas halpusztulást okozva. A természet azóta begyógyította a sebeit. A gyár sorsa beteljesedett. Mint egy hatalmas vasszörny éktelenkedik a városban lassú pusztulásra ítéltetve. A város legrégebbi házát, a Hunyadi Mátyás korában épült Erzsébet - házat azóta lebontották, de áll még Teleki Sándor gróf háza, ahová a gróf beköltözött, amíg Petőfiék a koltói kastélyban vendégeskedtek. A ház neve most Magyar Ház, ahová csak be tudunk kukucskálni az üvegajtón keresztül, ugyanis be volt zárva. Az volt a gyanúm, hogy nem is működött, hiszen úgy tűnt, mintha felújítanák. A híres nagybányai festőiskola magyar festői az első világháború után szétszéledtek, az iskola megszűnt. Kerestük az emléküket, de az épület, ahol a központjuk volt, más művészeti kiállításnak ad otthont.

Utunk végére értünk. Erdélynek azt a részét ismertük meg, ahová ritkábban jutnak el magyarok, mint például a Székelyföldre. Máramaros lenyűgöző természeti szépségei, a magas, hófödte hegyek, a sebes folyású folyók, a vízesések, a gyönyörű, fából készült mivesen faragott épületek és kapuk örökre megmaradnak emlékezetünkben, és hívogatnak, hogy egyszer ide visszatérjünk.

